

Staatsexamen vmbo tl/gl

Vakinformatie, algemene tips en
reglement
2013

Staatsexamen wiskunde

Opzet van het examen

Het examen bestaat uit een centraal examen en een college-examen.

Het centraal examen is gelijk aan het centraal examen van de VO scholen en wordt afgenomen in mei/juni.

Het college-examen bestaat uit een examen dat mondeling in juli wordt afgenomen.

De examenstof

Wiskunde		centraal examen	college- examen
WI/K/1	Oriëntatie op leren en werken		X
WI/K/2	Basisvaardigheden		X
WI/K/3	Leervaardigheden in het vak wiskunde	X	X
WI/K/4	Algebraïsche verbanden	X	X
WI/K/5	Rekenen, meten en schatten	X	X
WI/K/6	Meetkunde	X	X
WI/K/7	Informatieverwerking, statistiek		X
WI/K/8	Geïntegreerde wiskundige activiteiten		X
WI/V/1	Aanvullende eisen	X	X
WI/V/2	Verrijkingsopdrachten		X
WI/V/3	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie		X
WI/V/4	Vaardigheden in samenhang	X	X

Het centraal examen

Het centraal schriftelijk examen uit één zitting van 120 minuten.

Bij de exameneenheid Meetkunde van het centraal examen moet de kandidaat enkele oppervlakte- en inhoudsformules kunnen toepassen. De kandidaat hoeft deze formules echter niet te kennen. De kandidaat moet eenvoudige meetkundige berekeningen (zoals de oppervlakte van een rechthoekige driehoek) kunnen uitvoeren zonder de bijgeleverde formule. Alle formules worden opgesomd in één tabel in het examen.

Toegestane hulpmiddelen tijdens centraal examen

Noodzakelijke hulpmiddelen:

Tijdens het centraal examen wordt geacht dat de kandidaat de volgende hulpmiddelen meebrengt:

- *Schrijfmateriaal incl. millimeterpapier*
- *Roosterpapier in cm²*
- *Tekenpotlood*
- *Blauw en rood kleurenpotlood*
- *Liniaal met millimeterverdeling*
- *Passer*
- *Geometrische driehoek en/of een windroos*
- *Vlaktgum*
- *Elektronisch rekenapparaat* (Naast de grondbewerkingen dient de rekenmachine tevens beschikken over toetsen voor π , x tot de y^e macht, x^2 , $1/x$ en $\sin/\cos/\tan$ in graden (en hun inversen).

Toegestane hulpmiddelen:

- *Woordenboek Nederlands* (een verklarend Nederlands woordenboek. Dat mag een Nederlands - Nederlands woordenboek zijn, maar ook het beeldwoordenboek of een woordenboek van het Nederlands naar de thuistaal van de leerling is toegestaan. In dat laatste geval is het toegestaan dat hetzelfde woordenboek ook thuistaal - Nederlands bevat (al is dat niet zinvol).

Niet toegestaan is:

- *lichtnetaansluiting tijdens het examen,*
- *opladen tijdens het examen,*
- *schrijfmateriaal,*
- *alarm of ander geluid,*
- *alfanumeriek (letters op scherm),**
- *grafieken weergeven,*
- *zend- of ontvanginstallatie.*

Het college-examen

Het college-examen bestaat uit een mondeling examen van 25 minuten. Het examen vindt plaats in de maand juli.

Het college-examen heeft betrekking op alle exameneenheden.

De kandidaat dient een elektronische rekenmachine en een geometrische driehoek en/of een windroos mee te brengen.

De beoordeling van het college-examen

Bij het mondeling examen worden tenminste drie onderwerpen, ter keuze van de examinerator uit de mondelinge examenstof geëxamineerd, waarvoor aparte deelcijfers worden gegeven.

Het cijfer voor het college-examen is het gemiddelde van de aparte deelcijfers, afgerond op 1 decimaal nauwkeurig.

Het eindcijfer

Het eindcijfer wordt als volgt berekend:

(het cijfer voor het centraal examen + het cijfer voor het college-examen) : 2.

* Bedoeld is dat er geen teksten kunnen worden ingevoerd of uitgelezen, zoals bijvoorbeeld met de mobiele telefoon wel kan. De letters "sin" als afkorting van sinus worden in dit verband dus niet als alfanumeriek beschouwd.

Rekentoets VO

Afnameperiode

De reguliere afnameperiode is in maart, de herkansingsperiode is in juni. De kandidaat heeft recht op één herkansing.

Toetsduur

rekentoets	toetsduur (minuten)
2F	90
3F	120

Alleen vooruit navigeren

In de rekentoets VO is het alleen mogelijk om vooruit te navigeren. Een kandidaat kan dus niet terug naar een eerder beantwoorde vraag. Dit wijkt af van digitale centrale examens waarbij een kandidaat vrij door het examen kan navigeren.

De beoordeling van de rekentoets VO

De rekentoets VO maakt in schooljaar 2013/2014 en 2014/15 nog geen deel uit van slaag/zakregeling. Het cijfer komt wel op de cijferlijst, maar de kandidaat kan er niet op zakken. Vanaf schooljaar 2015/2016 gaat de rekentoets meetellen in de slaag/zakregeling. De kandidaat is geslaagd voor rekentoets VO indien hij een 5 of hoger heeft behaald.

Hulpmiddelen

Noodzakelijke hulpmiddelen:

Bij de afname van de rekentoets VO is het gebruik van pen/potlood en kladpapier toegestaan. Het kladpapier mag de toetsruimte niet verlaten en dient na afloop van de zitting ingeleverd te worden.

Toegestane hulpmiddelen:

- *Schrijfmateriaal incl. millimeterpapier*
- *Roosterpapier in cm²*
- *Tekenpotlood*
- *Blauw en rood kleurenpotlood*
- *Liniaal met millimeterverdeling*
- *Passer*
- *Geometrische driehoek en/of een windroos*
- *Vlaktgum*
- *Woordenboek Nederlands (een verklarend Nederlands woordenboek. Dat mag een Nederlands - Nederlands woordenboek zijn, maar ook het beeldwoordenboek of een woordenboek van het Nederlands naar de thuistaal van de leerling is toegestaan. In dat laatste geval is het toegestaan dat hetzelfde woordenboek ook thuistaal - Nederlands bevat (al is dat niet zinvol).*

Andere hulpmiddelen zijn niet toegestaan.

TIPS VOOR KANDIDATEN

Staatsexamen vmbo
Examenjaar 2013

Inhoudsopgave

Algemene tips

Nederlandse taal

Moderne vreemde talen

Wiskunde, Natuurkunde (ns1), Scheikunde (ns2), Biologie

Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer 1, Maatschappijleer 2,
Economie

Sectorwerkstuk

Algemene tips

- Lees de vakinformatie voor elk vak waarin u examen doet goed door. Hierin kunt u vinden welke stof tot het centraal examen behoort en welke tot het college-examen. Op basis hiervan weet u wat u moet voorbereiden. De examenstof is niet ieder jaar gelijk!
- Maak bij het bestuderen van de examenstof zo mogelijk gebruik van een lesmethode of examenkatern.
- Zorg dat u de toegestane hulpmiddelen per vak meebrengt naar elk examen (zie hiervoor de 'regeling toegestane hulpmiddelen' bij de vakinformatie op de website www.duo.nl).

Schriftelijke examens (centrale examens en schriftelijke college-examens)

- Maak bij schriftelijke examens gebruik van een examenbundel of oude examens om ervaring op te doen en laat het gemaakte werk door een ander nakijken. Oude centrale examens zijn te vinden op onder andere www.examenblad.nl (stel linksboven een bepaald jaar in en vind onder het gewenste niveau en gewenste vak de 'examendocumenten' van dat jaar). Voor de schriftelijke college-examens staan oefenexamens op www.duo.nl (onder 'oefenexamens' bij de staatsexamens vwo-havo-vmbo).
- Controleer bij schriftelijke examens of u alle opgaven gemaakt hebt, voordat u uw werk inlevert.

Mondelinge college-examens

- Kijk, ter voorbereiding op de mondelinge college-examens, de informatiefilm mondeling staatsexamen op de website www.duo.nl, onder 'oefenexamens' bij de staatsexamens vwohavo- vmbo.
- Meld u bij mondelinge college-examens tijdig bij het voorbereidingslokaal, zodat u voldoende tijd hebt om de aangeboden tekst, het gedicht of de casus voor te bereiden.
- Maak tijdens deze voorbereiding (doorgaans 20 minuten voor aanvang van het mondeling college-examen; 30 minuten voor kandidaten met tijdverlenging) aantekeningen bij de tekst of casus.

Nederlandse taal

Centraal examen

- beantwoord de vragen met volledige zinnen, dus zinnen die beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt;
- probeer van de onderdelen van de samenvatting een samenhangend geheel te maken;
- in oude examens staan voldoende voorbeelden van schrijfoopdrachten (zie algemene tips);
- vaak is de opdracht het schrijven van een brief; zorg dat u de eisen kent waaraan een brief moet voldoen.

Mondeling college-examen

- zorg dat u op tijd bent voor de voorbereiding (zie algemene tips);
- zorg voor voldoende basisvaardigheden door samen met anderen te oefenen;
- oefen uw spreekvaardigheid en laat anderen controleren of u gebruik maakt van goede zinnen en een logische opbouw.

Literatuurlijst

- controleer of uw literatuurlijst na het samenstellen nog steeds aan de gestelde eisen voldoet (zie vakinformatie);
- zorg dat u op de hoogte bent van de bij fictie behorende begrippen;
- gelezen werken alleen op hoofdlijnen kennen is niet voldoende; tijdens het examen wordt ook naar details gevraagd;
- als u een dichtbundel op de lijst zet, zijn een paar gedichten niet voldoende;
- zet ook eigentijdse boeken op uw boekenlijst.

Moderne vreemde talen

Centraal examen

- bij sommige vragen wordt gevraagd te citeren; dit betekent een deel van een tekst letterlijk overnemen. Zorg dat u op de hoogte bent van de juiste wijze van citeren;
- let er bij het beantwoorden van vragen op of het antwoord in het Nederlands of in de doeltaal gegeven moet worden. Een inhoudelijk correct antwoord in de verkeerde taal wordt fout gerekend;
- zorg dat u het goede woordenboek bij u hebt; lenen van een andere kandidaat tijdens het examen is niet toegestaan. Een Nederlands woordenboek mag u altijd gebruiken.

Schriftelijk college-examen

- bij de talen bestaat de schrijfopdracht uit bijvoorbeeld een persoonlijke brief of een e-mail; deze zijn op veel punten voorspelbaar, zoals begin, afsluiting, jezelf voorstellen, leeftijd, jongen/meisje, woonplaats, land; op deze onderdelen kunt u zich dus voorbereiden;
- de opzet van de brief is niet bij iedere taal hetzelfde; besteed daar voldoende aandacht aan bij het voorbereiden;
- maak uw brief eerst in het klad en daarna in het 'net'. In het 'net' betekent zonder wijzigingen en doorhalingen.

Mondeling college-examen

Vorbereiding op het mondeling examen:

- zorg dat u op tijd bent voor de voorbereiding (zie algemene tips);
- neem uw woordenboek mee naar de voorbereiding en gebruik het;
- probeer tekst/spreekopdracht zo kort mogelijk samen te vatten; maak daar aantekeningen van die u meeneemt naar het examenlokaal.

Het mondeling examen:

- kijk- en luistervaardigheid kunt u heel goed oefenen door naar tv-programma's te kijken: luister bijvoorbeeld naar de BBC voor de uitspraak;
- zorg dat u goed voorbereid bent op standaardvragen zoals bijvoorbeeld:
  - vertel iets over uzelf, uw naam, leeftijd, woonplaats, familie, hobby's enz.;
  - noem de vakken waarin u examen doet;
  - bent u wel eens in Engeland of in een Engelssprekend land geweest;
- spreekvaardigheid kunt u het beste samen met anderen oefenen;
- wanneer u een mondeling gestelde vraag niet begrijpt, vraag dan of deze herhaald kan worden in andere bewoordingen;
- neem een kopie van de songtekst of het gedicht mee naar het mondeling examen;
- van de teksten, artikelen en songtekst/gedicht dient de kandidaat volgens de vakinformatie zijn eigen mening te geven: oefen dit van tevoren;
- alleen het lezen van een uittreksel is niet voldoende;
- suggestie: zet ook eigentijdse boeken op uw boekenlijst.

Wiskunde, Natuurkunde (ns1), Scheikunde (ns2), Biologie

Centraal examen

- u dient bij het examen de noodzakelijke hulpmiddelen bij u te hebben: rekenmachine, geodriehoek, schrijfmateriaal, Binas-boek;
- oefen met het juist en volledig oplossen van opgaven, zoals het kiezen van de juiste formule, het daarin invullen van de beschikbare gegevens, het uitrekenen van het antwoord en het vermelden van de juiste eenheid. Al deze stappen zijn punten waard. Zonder berekening worden geen punten toegekend!

Mondeling college-examen

- breng uw rekenmachine, geodriehoek, potlood, Binas-boek, enz. mee naar het examen;
- bij een mondeling examen is het noodzakelijk dat kandidaten 'praten'; hiermee wordt bedoeld dat u de vragen beantwoordt en u uw antwoorden ook kunt toelichten;
- om een goed examen af te kunnen leggen dient u te beschikken over de noodzakelijke basiskennis, denk ook aan het gebruik van een rekenapparaat, passer, geodriehoek;
- losse feitjes alleen is niet voldoende; u dient inzicht te hebben en verbanden te kunnen leggen;
- het onderdeel 'statistiek en informatieverwerking', zoals centrummaten, boxplot, graaf, kans berekenen, is een verplicht onderdeel van het mondeling examen wiskunde, bereid u daar goed op voor;
- natuurkunde: tot de noodzakelijke vaardigheden behoort het maken en aflezen van grafieken, stralengangen construeren bij licht en het tekenen van elektrische schema's;
- u dient eenvoudige natuurkundige instrumenten te herkennen en te kunnen gebruiken; de ervaring is dat soms eenvoudige instrumenten, zoals een thermometer, een stenvork of een magneet niet worden herkend; in de vakinformatie staat natuurkundige apparatuur vermeld waarvan verwacht wordt dat u het herkent en weet hoe u het kunt gebruiken;

- het is van het grootste belang practicumervaring op te doen; u moet proefjes kunnen beschrijven en toelichten. Alleen een boek lezen geeft niet voldoende inzicht in het hoe en waarom van practica;
- zorg voor voldoende vaardigheid in het gebruik van het Binas-boek; maak bij het opzoeken gebruik van de index, oefen daarmee!
- voor scheikunde dient u proefopstellingen te kunnen herkennen en te kunnen toepassen;
- voor biologie dient u oorzaken en gevolgen bij natuur en milieu aan te kunnen geven, evenals het kennen van de begrippen mitose, meiose, erfelijkheid, enz.
- oefen voor het vak biologie met modellen.

Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer 1, Maatschappijleer 2, Economie

Centraal examen

- oefen in het lezen van de opgaven; het gebeurt nog al eens dat vragen onjuist worden beantwoord omdat de vraag niet goed gelezen is;
- geef bij de antwoorden een toelichting als daarom wordt gevraagd; bij de meeste vragen worden alleen punten toegekend als er een juiste toelichting is gegeven;
- bij economie en aardrijkskunde wordt een behoorlijke rekenvaardigheid verondersteld.

Mondeling college-examen

- u moet onderscheid kunnen maken tussen oorzaak en gevolg en ook aan kunnen geven wat het verschil is tussen een oorzaak en een aanleiding;
- voor de vakken aardrijkskunde, maatschappijleer en economie is het van groot belang de actualiteit te volgen, in verband met het toepassen van de examenstof in nieuwe situaties;
- probeer niet alleen te memoriseren wat op het examen gekend moet worden, maar probeer ook te begrijpen wat de mogelijke betekenis van begrippen en ontwikkelingen is;
- tijdens de voorbereiding op het examen geschiedenis dient u naast het leren van de feitelijke stof ook aandacht te besteden aan het oefenen van algemene historische vaardigheden, zoals ordening aanbrengen in historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen plaatsen in historische perioden, op basis van gegeven materiaal verklaringen geven voor historische gebeurtenissen;
- zorg dat u bij het vak geschiedenis het historisch kader beheerst; u dient een duidelijk chronologisch beeld te hebben van de historische gebeurtenissen;
- naast een historisch kader moet u het onderdeel 'Staatsinrichting' in de actuele politieke situatie kunnen plaatsen;
- het is van groot belang op de hoogte te zijn van de verschillen tussen ma1 en ma2;
- voor het vak economie is het onderdeel 'Belastingen en Sociale verzekeringen' van belang; bereid u daar goed op voor en let daarbij op de actualiteit;

- voor alle hierboven genoemde vakken is het van groot belang dat u over voldoende begrippenkennis beschikt.

Zelfstandig bestudeerd onderwerp voor maatschappijleer 1 (praktische opdracht)

- veel kandidaten besteden erg veel tijd en aandacht aan het maken van het werkstuk en de poster, maar het gaat op de eerste plaats om de inhoud;
- het examen verloopt vaak veel beter als het over een onderwerp gaat, waarbij u persoonlijk betrokken bent;
- besteed voldoende tijd aan het verzamelen van de artikelen en let er op dat de artikelen met elkaar te maken hebben;
- een belangrijk onderdeel van het werkstuk is het naast elkaar zetten van de mening van de schrijver en uw eigen mening.

Sectorwerkstuk

Samenstelling van het sectorwerkstuk

- het sectorwerkstuk moet gaan over een thema uit de sector waarin u onderwijs volgt of hebt gevolgd;
- om de hoofdvraag van het sectorwerkstuk te beantwoorden moet u een enquête of interview afgenomen hebben of een bezoek hebben gebracht aan een bedrijf of instelling;
- u moet duidelijk onder woorden kunnen brengen wat u van het maken van het sectorwerkstuk geleerd hebt.

Mondeling college-examen

Presentatie

- bij de presentatie dient u gebruik te maken van een poster; de eisen waaraan de poster moet voldoen staan vermeld in de vakinformatie;
- na de presentatie stellen de examinatoren vragen over het sectorwerkstuk en/of vragen om verduidelijking van de presentatie;
- het is nog niet mogelijk gebruik te maken van een computer of laptop.

Oriëntatie op leren en werken

- vaak kijken kandidaten alleen naar wat zij willen worden; u dient zich ook te verdiepen in de weg naar het beroep: waar kunt u de opleiding volgen, hoe lang duurt de opleiding, enz.; bezoek daarvoor bijvoorbeeld een open dag;
- voor het onderdeel 'oriëntatie op leren en werken' moet u een apart verslag inleveren (zie vakinformatie), zonder dit onderdeel wordt het sectorwerkstuk als 'niet afgerond' beschouwd en moet u opnieuw examen voor dit vak afleggen.

EXAMENREGLEMENT

Staatsexamen vmbo
Examenjaar 2013

Inhoudsopgave

Artikel 1 Definities
Artikel 2 Benoeming examenfunctionarissen
Artikel 3 Indeling examen
Artikel 4 Vakken staatsexamen
Artikel 5 Examendossier, werkstukken
Artikel 6 Schriftelijk/mondeling examen, schriftelijke toets
Artikel 7 Beoordeling mondeling examen of praktisch examen
Artikel 9 Sectorwerkstuk en 'oriëntatie op leren en werken' vmbo
Artikel 10 Onregelmatigheden
Artikel 11 Klachten en bezwaar
Artikel 12 Uitslag
Artikel 13 Uitslagregeling
Artikel 14 Herkansing
Artikel 15 Uitreiking diploma en cijferlijst
Artikel 16 Certificaat
Artikel 17 Ontheffingen/vrijstellingen
Artikel 18 Bewaren van schriftelijke examenwerk
Artikel 19 Aansprakelijkheid
Artikel 20 Gevallen onvoorzien
Bijlage Eindexamen vmbo TL

Examenreglement staatsexamens vwo-havo-vmbo

Volgens artikel 2 lid 3a van de Wet College voor examens stelt het College voor examens bij regeling het examenreglement vast. Het navolgende strekt tot uitvoering hiervan.

Artikel 1 Definities

Voor de toepassing van dit Reglement wordt verstaan onder:

Onze Minister: onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Staatsexamen: het staatsexamen ter verkrijging van een diploma vwo, havo, of vmbo.

Deelstaatsexamen: het examen in één of meer van de voor het staatsexamen voorgeschreven vakken.

Centraal examen: het centraal examen bedoeld in art. 4 lid 1 van het Besluit Staatsexamens.

College-examen: het college-examen bedoeld in art. 4 lid 1 van het Besluit Staatsexamens.

Examenonderdeel: het centraal examen of het college-examen.

College voor examens: het College genoemd in artikel 2, eerste lid, van de Wet College voor examens.

DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs, onderdeel van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Commissie staatsexamens VO: commissie namens het College voor examens belast met het organiseren en afnemen van staatsexamens Voortgezet Onderwijs.

Artikel 2 Benoeming examenfunctionarissen

De medewerkers bij het staatsexamen worden benoemd overeenkomstig artikel 2 lid 3c van de Wet College voor examens.

Artikel 3 Indeling examen

1. Het staatsexamen in een vak bestaat uit een centraal examen en/of een college-examen. Het centraal examen is identiek aan het centraal examen voor de dagscholen en de dag/avondscholen.

Het college-examen bestaat uit:

- a. een schriftelijke toets en een mondeling examen, of
- b. een schriftelijke toets, of
- c. een mondeling examen, of
- d. een praktisch examen.

2. Het staatsexamen wordt afgenomen overeenkomstig het desbetreffende examenprogramma, vastgesteld op grond van artikel 7 van het eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo.

3. Ten aanzien van het college-examen geldt dat:

a. keuzen die ingevolge het in het tweede lid bedoelde examenprogramma moeten of kunnen worden gemaakt door de school, worden gemaakt door het College voor examens, en

b. het College voor examens kan afwijken van de voorschriften met betrekking tot het schoolexamen die om praktische redenen in het college-examen niet uitvoerbaar zijn, met dien verstande dat het college-examen zoveel mogelijk gelijkwaardig blijft aan het schoolexamen.

4. Het College voor examens stelt jaarlijks voor elk vak op grond van de wet College voor examens artikel 4a een programma van toetsing en afsluiting vast in de vorm van vakinformatie.

5. Deze vakinformatie bevat, naast de door Onze Minister vastgestelde onderwerpen voor het centraal examen, regels omtrent alle onderdelen van het college-examen.

Artikel 4 Vakken staatsexamen

De artikelen 11, 12, 13 en 22 van het Eindexamenbesluit v.w.o. –h.a.v.o. – m.a.v.o. –v.b.o. hebben betrekking op de vakken voor het behalen van het diploma vwo, havo en/of vmbo. Zie de bijlagen 1, 2 en 3.

Artikel 5 Examendossier, werkstukken

1. Het examendossier is het geheel van de onderdelen van het college-examen, zoals dit door het College voor examens in de vakinformatie is vastgelegd. Werkstukken, boekenlijsten, artikelen, songteksten/gedichten (zie de vakinformatie) dienen vóór 1 mei van het betreffende examenjaar in tweevoud opgestuurd te worden naar DUO, afdeling staatsexamens vwo-havo-vmbo, Postbus 30158, 9700 LK Groningen. Van het tijdig ingezonden materiaal ontvangt de kandidaat een ontvangstbevestiging. Een uitzondering vormen de werkstukken voor tekenen en handvaardigheid: deze dienen te worden meegebracht naar het college-examen.

2. De examinatoren moeten voor aanvang van het mondeling examen het ingezonden materiaal kunnen inzien. Wanneer het op te sturen materiaal niet tijdig bij DUO, afdeling staatsexamens is ontvangen, wordt de kandidaat voor het betreffende vak niet opgeroepen voor het college-examen of wordt de reeds verstuurd oproep ingetrokken.

Artikel 6 Schriftelijk/mondeling examen, schriftelijke toets

1 Een kandidaat wordt alleen toegelaten tot het examen indien hij de examenoproep en een geldig legitimatiebewijs voorzien van een recente pasfoto kan tonen.

2. Bij het schriftelijk examen of een schriftelijke toets dient de kandidaat 30 minuten voor aanvang van het examen in de examenzaal aanwezig te zijn.

3. Een kandidaat wordt niet toegelaten tot het schriftelijk examen of de schriftelijke toets indien hij zich meer dan 30 minuten na aanvangstijd van het examen meldt bij de plaatselijk voorzitter.

4. Bij alle vakken van vwo en havo, met uitzondering van het profielwerkstuk, en bij alle talen bij het vmbo wordt de kandidaat 20 minuten voor aanvang van het mondeling examen verwacht in het voorbereidingslokaal om zich op het examen voor te bereiden. Deze voorbereiding is een verplicht onderdeel van het examen. De precieze aard van deze voorbereiding kunt u voor ieder vak vinden in de vakinformatie. Indien een kandidaat zich te laat voor de voorbereiding meldt, wordt de tijd die de kandidaat te laat is, niet gecompenseerd.

5. Als de kandidaat zich minder dan 5 minuten te laat bij de examinatoren meldt voor de afname van het mondeling examen, wordt het examen volgens rooster afgenomen. De tijd die de kandidaat te laat is, wordt niet gecompenseerd. Bij de beoordeling wordt geen rekening gehouden met het feit dat de kandidaat door te laat te komen zich niet heeft kunnen voorbereiden. Het mondeling examen komt te vervallen als de kandidaat zich 5 minuten of meer te laat bij de examinatoren meldt voor de afname.

6. Indien een kandidaat om een geldige reden, ter beoordeling van het College voor examens,

a. in het eerste tijdvak verhinderd is bij één of meer schriftelijke toetsen of examens, wordt hij in de gelegenheid gesteld in het tweede tijdvak zo veel mogelijk gemiste toetsen en examens alsnog af te leggen;

b. niet in staat is al zijn schriftelijke toetsen en examens in het eerste en tweede tijdvak af te leggen, krijgt hij uitstel naar het derde en zo nodig vierde tijdvak, maar voor niet meer vakken dan nodig zijn voor een profiel (vwo en havo) of een sector (vmbo), met dien verstande dat een kandidaat die examen doet in meerdere schoolsoorten, slechts voor één schoolsoort uitstel naar het derde en zo nodig vierde tijdvak kan krijgen.

7. Indien een kandidaat om een geldige reden, ter beoordeling van het College voor examens, afwezig is bij een of meer mondelinge en/of praktische toetsen in de periode juni/juli, wordt geprobeerd de gemiste toetsen alsnog in dezelfde periode in te roosteren. Is dat niet mogelijk, dan krijgt de kandidaat uitstel naar het derde en zo nodig vierde tijdvak, met dezelfde beperkende voorwaarden als in lid 6b.

8. Mondelinge, praktische of schriftelijke examens of toetsen waarbij de kandidaat in het vierde tijdvak afwezig is, komen te vervallen.

Artikel 7 Beoordeling mondeling examen of praktisch examen

1. Bij aanvang van het college-examen in een vak waarvoor een werkstuk of boekenlijst vereist is, bepalen de examinatoren of de betreffende documenten in redelijke mate voldoen aan de gestelde eisen; is dit niet het geval, dan wordt voor het betreffende onderdeel van het college-examen het cijfer 1 toegekend.
2. Inhoudelijke toetsing van een werkstuk of boekenlijst gebeurt tijdens de afname van het mondeling of het praktisch gedeelte van het college-examen. Tijdens de afname worden vragen over het werkstuk gesteld. In de vakinformatie is per vak aangegeven welke invloed de beoordeling van het werkstuk, de bijbehorende presentatie en de beantwoording van daarover gestelde vragen heeft bij de bepaling van het cijfer voor het college-examen.
3. In de vakinformatie is per vak aangegeven waarop de kandidaat tijdens het college-examen wordt beoordeeld en is de weging van de cijfers voor de verschillende onderdelen vastgelegd.

Artikel 9 Sectorwerkstuk en 'oriëntatie op leren en werken' vmbo

Het sectorwerkstuk dient te gaan over een maatschappelijk relevant onderwerp dat past bij de beroepswereld van de betreffende sector.

Artikel 10 Onregelmatigheden

1. Indien een kandidaat zich ten aanzien van enig onderdeel van het staatsexamen of deelstaatsexamen dan wel ten aanzien van een aanspraak op ontheffing aan enige onregelmatigheid schuldig maakt of heeft gemaakt, kan het College voor examens maatregelen nemen. De kandidaat krijgt daarvan schriftelijk bericht.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, die afhankelijk van de aard van de onregelmatigheid ook in combinatie met elkaar kunnen worden genomen, zijn:
  - a. het toekennen van het cijfer 1 voor een toets van het college-examen of het centraal examen;
  - b. het ontzeggen van de deelname of de verdere deelname aan één of meer toetsen van het college-examen of het centraal examen van het betreffende vak;

- c. het ongeldig verklaren van één of meer toetsen van het reeds afgelegde deel van het collegeexamen of het centraal examen;
- d. minder vergaande maatregelen dan die, bedoeld onder a tot en met c.

3. Indien de ontzegging, bedoeld in het tweede lid, onderdeel b, betrekking heeft op een kandidaat die in meer dan één vak examen aflegt, kan de ontzegging betrekking hebben op de toetsen van alle vakken.

4. Indien de onregelmatigheid pas wordt ontdekt na afloop van het examen, kan het College voor examens de kandidaat het betreffende diploma of het certificaat en de cijferlijst onthouden, of kan het College voor examens bepalen dat aan de betrokken kandidaat dat diploma of certificaat, en die cijferlijst, slechts kunnen worden uitgereikt nadat opnieuw examen is afgelegd in de door het College aan te wijzen onderdelen en op de door het College te bepalen wijze.

5. Het besluit waarbij een in het eerste lid bedoelde maatregel wordt genomen, wordt tegelijkertijd in afschrift toegezonden aan de inspectie en, indien de kandidaat minderjarig is, aan de wettelijke vertegenwoordigers van de kandidaat.

6. De kandidaat kan tegen een besluit waarbij een in het eerste lid bedoelde maatregel wordt genomen, bezwaar maken bij het College voor examens. De termijn voor het indienen van een bezwaarschrift bedraagt vijf dagen nadat het besluit aan de kandidaat is bekendgemaakt op de voorgeschreven wijze. Het College voor examens beslist binnen twee weken na ontvangst van het bezwaarschrift, tenzij het college deze termijn heeft verlengd met ten hoogste twee weken. Het College voor examens stelt bij zijn beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het examen geheel of gedeeltelijk af te leggen of opnieuw af te leggen. Het College voor examens deelt zijn beslissing op het bezwaar mee aan de wettelijke vertegenwoordigers van de kandidaat die minderjarig is en aan de inspectie.

7. De kandidaat die zonder een door het College voor examens aanvaarde reden afwezig is bij enig onderdeel van het staatsexamen of deelstaatsexamen in een vak, is uitgesloten van verdere deelname aan het centraal examen en het college-examen in dit vak. Een eventueel al afgelegd centraal examen en/of al afgelegde onderdelen van het college-examen in dit vak wordt/worden ongeldig verklaard.

Artikel 11 Klachten en bezwaar

1. Klachten kunnen ingediend worden door een email te sturen naar klachten@ocwduo.nl of een brief te sturen naar Antwoordnummer 392, 9700 LK Groningen. Vermeld daarbij altijd uw naam- en adresgegevens en het telefoonnummer waarop u overdag te bereiken bent.

2. Tegen een besluit waar u het niet mee eens bent, kunt u bezwaar indienen. Een bezwaarschrift moet schriftelijk worden ingediend bij OCW/DUO,

Examendiensten, afdeling staatsexamens VO, Postbus 30158, 9700 LK
Groningen.

Artikel 12 Uitslag

1. De uitslag wordt door de voorzitter en de secretaris vastgesteld op grond van (voor zover van toepassing):

- één of meer door de staatsexamencommissie uitgereikte cijferlijsten;
- één of meer door het College voor examens uitgereikte cijferlijsten;
- één (!) cijferlijst van een school voor voortgezet onderwijs;
- één of meer cijferlijsten van instellingen voor educatie en beroepsonderwijs;
- één of meer door de staatsexamencommissie uitgereikte bewijzen van ontheffing;
- één of meer door het College voor examens uitgereikte bewijzen van ontheffing.

Vakken met een onvoldoende eindcijfer mogen bij de uitslag worden betrokken. De uitslagregeling geldt ook als de examens voor bepaalde vakken in verschillende jaren zijn afgenomen.

2. De hierboven bedoelde cijferlijsten en bewijzen van ontheffing worden uitsluitend bij de vaststelling van de uitslag betrokken, indien na het kalenderjaar van het verrichten van de onderwijs- of examenprestatie waarop de cijferlijst of de ontheffing berust, nog geen 10 jaren zijn verstreken.

3. Niet alle op de door de kandidaat ingeleverde documenten vermelde vakken hoeven bij de uitslagbepaling te worden betrokken. De overgebleven vakken dienen een staatsexamen te vormen.

4. De uitslag luidt 'geslaagd' of 'afgewezen'.

Artikel 13 Uitslagregeling

1. De kandidaat die staatsexamen vmbo heeft afgelegd, is geslaagd indien:

- a. hij, voor zover van toepassing, voor het sectorwerkstuk de beoordeling "goed" of "voldoende" heeft behaald en
- b. het rekenkundig gemiddelde van de door hem bij het centraal examen behaalde cijfers ten minste 5,5 is en
- c. hij
  - voor ten hoogste één van zijn examenvakken het eindcijfer 5 heeft behaald en voor zijn overige examenvakken een 6 of hoger, of
  - voor ten hoogste één van zijn examenvakken het eindcijfer 4 heeft behaald en voor zijn overige examenvakken een 6 of hoger waarbij ten minste één 7 of hoger, of

- voor twee van zijn examenvakken het eindcijfer 5 heeft behaald en voor zijn overige examenvakken een 6 of hoger waarbij ten minste één 7 of hoger.
2. De kandidaat die staatsexamen vwo of havo heeft afgelegd, is geslaagd indien
- a. het rekenkundig gemiddelde van de door hem bij het centraal examen behaalde cijfers ten minste 5,5 is en
- b. hij
- voor alle vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, of
  - voor één van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, of
  - voor één van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 4 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, en het gemiddelde van de eindcijfers tenminste 6,0 bedraagt, of
  - voor twee van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 heeft behaald dan wel voor één van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld als eindcijfer 4 en voor één van deze vakken als eindcijfer 5 heeft behaald, en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, en het gemiddelde van de eindcijfers tenminste 6,0 bedraagt en
- c. hij voor de vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en Wiskunde A, Wiskunde B dan wel Wiskunde C ten hoogste één maal het eindcijfer 5 en overigens eindcijfer(s) 6 of hoger heeft behaald en
- d. hij voor geen van de onderdelen genoemd in het vierde lid een eindcijfer lager dan 4 heeft behaald.
3. Kandidaten die bij de uitslagbepaling cijfers voor de in het tweede lid onder c genoemde vakken willen laten meetellen die behaald zijn voor 2013 en daarbij tweemaal het cijfer 5, eenmaal het cijfer 4 of eenmaal het cijfer 5 en eenmaal het cijfer 4 inbrengen, hoeven niet te voldoen aan de eis, verwoord in het tweede lid onder c. Deze overgangsbepaling geldt tot en met het examenjaar 2015.
4. Bij de uitslagbepaling volgens het tweede lid wordt het gemiddelde van de eindcijfers van tenminste de volgende onderdelen aangemerkt als het eindcijfer van één vak, genaamd het combinatiecijfer, voor zover voor deze onderdelen een eindcijfer is bepaald:
- voor havo: maatschappijleer en het profielwerkstuk,
  - voor vwo: maatschappijleer, algemene natuurwetenschappen en het profielwerkstuk.

Daaraan kan via inwisseling worden toegevoegd:

- a. literatuur,
- b. klassieke culturele vorming,
- c. algemene natuurwetenschappen in het havo,
- d. godsdienst of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs.

5. Het College voor examens bepaalt het eindcijfer, bedoeld in het vierde lid, als het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende delen. Indien de uitkomst van deze berekening niet een geheel getal is, wordt deze uitkomst indien het eerste cijfer achter de komma een 4 of lager is, naar beneden afgerond en indien dat cijfer een 5 of hoger is, naar boven afgerond.

Artikel 14 Herkansing

1. De vmbo-kandidaat die voor het sectorwerkstuk de kwalificatie 'niet afgerond' heeft gekregen maar bij een beoordeling 'voldoende' of 'goed' in hetzelfde examenjaar in aanmerking komt voor een diploma vmbo, krijgt in het derde of vierde tijdvak één keer de gelegenheid opnieuw een sectorwerkstuk in te leveren en te presenteren. Dit beperkt *niet* het recht van de kandidaat op herkansing voor een college-examen in een bepaald vak.

2. Een kandidaat die een staatsexamen heeft afgelegd en daarvoor niet geslaagd is, mag een herkansing afleggen bestaande uit één college-examen en/of één centraal examen, niet noodzakelijkerwijs van hetzelfde vak, mits hij daardoor alsnog kan slagen. Een herkansing mag alleen worden afgelegd in vakken waarin in het lopende examenjaar staatsexamen is afgelegd.

Bij de uitreiking van de cijferlijst na vaststelling van de uitslag wordt aan de kandidaat die daarvoor in aanmerking komt, een herkansingsformulier uitgereikt. De kandidaat kan, binnen de daarvoor gestelde termijn, aangeven of hij aan de herkansing wenst deel te nemen en voor welk(e) vak(ken). De gestelde termijn staat vermeld op het herkansingsformulier.

3. Herkansingen worden afgenomen in het derde tijdvak of, zo nodig, in het vierde tijdvak. Het College voor examens kan besluiten het centraal examen of een schriftelijk onderdeel van het collegeexamen bij de herkansing mondeling te laten afnemen.

4. Bij vakken waarbij het college-examen uit een schriftelijk en een mondeling onderdeel bestaat, kan een kandidaat het College voor examens toestemming vragen bij de herkansing slechts één van beide onderdelen te doen. Het College voor examens neemt op dit verzoek een gemotiveerde beslissing. Als een onderdeel van het college-examen niet opnieuw wordt geëxamineerd, geldt voor dat onderdeel het resultaat dat eerder in het lopende examenjaar is behaald.

5. Voordat de berekening van het eindcijfer plaatsvindt, wordt het cijfer van de herkansing voor het afgelegde centraal examen dan wel college-examen bepaald. Als het cijfer van de herkansing hoger uitvalt, dan wordt er met dat resultaat gerekend. Is het cijfer van de herkansing niet hoger dan wordt met het eerdere resultaat gerekend.

6. Herkansing voor deelstaatsexamens is niet mogelijk.

Artikel 15 Uitreiking diploma en cijferlijst

1. Aan een voor een staatsexamen vwo, havo of vmbo geslaagde kandidaat wordt een diploma uitgereikt. Op het diploma wordt het behaalde profiel / worden de behaalde profielen (vwo en havo) vermeld en bij het vmbo de behaalde sector / sectoren en de leerweg. Bij het diploma wordt voor vwo en havo per behaald profiel een cijferlijst uitgereikt; bij het diploma vmbo wordt één cijferlijst uitgereikt waarop de leerweg en alle behaalde sectoren staan beschreven.

Op een cijferlijst wordt/worden vermeld, voorzover van toepassing:

- het profiel waarin het examen is afgelegd (voor vwo en havo);
- de vakken waarin de kandidaat is geëxamineerd;
- de vakken waarvoor een ontheffing is verleend, voor zover zij bij de uitslag zijn betrokken;
- de cijfers voor het centraal examen en/of het college-examen en het eindcijfer per vak;
- het combinatiecijfer (vwo en havo)
- de samenstellende onderdelen van het combinatiecijfer en de daarvoor behaalde cijfers;
- het onderwerp of de titel van het profielwerkstuk en het vak / de vakken waarop het profielwerkstuk betrekking heeft, dan wel het onderwerp of de titel van het sectorwerkstuk en de beoordeling daarvan;
- de uitslag "geslaagd".

Vakken waarin de kandidaat wel examen heeft gedaan maar die niet bij de uitslag zijn betrokken, kunnen op verzoek van de kandidaat weggelaten worden op de cijferlijst.

2. Aan een kandidaat die heeft deelgenomen aan een staatsexamen vwo, havo of vmbo en daarvoor, ook na een eventuele herkansing, niet is geslaagd, wordt een cijferlijst uitgereikt met daarop vermeld, voorzover van toepassing:

- het profiel waarvoor het examen is afgelegd (voor vwo en havo);
- de sector/sectoren en de leerweg (vmbo);
- de vakken waarin de kandidaat is geëxamineerd;
- de cijfers voor het centraal examen en/of het college-examen en het eindcijfer per vak;
- het combinatiecijfer (vwo en havo)

- de samenstellende onderdelen van het combinatiecijfer en de daarvoor behaalde cijfers;
- het onderwerp of de titel van het profielwerkstuk en het vak / de vakken waarop het profielwerkstuk betrekking heeft, dan wel het onderwerp of de titel van het sectorwerkstuk en de beoordeling daarvan;
- de uitslag "afgewezen".

3. Aan een kandidaat die heeft deelgenomen aan een deelstaatsexamen vwo, havo of vmbo, wordt een cijferlijst deelstaatsexamen uitgereikt met, zover van toepassing, daarop vermeld:

- de vakken waarin de kandidaat is geëxamineerd;
- de leerweg (vmbo);
- de cijfers voor het centraal examen en/of het college-examen en het eindcijfer per vak;
- het onderwerp of de titel van het profielwerkstuk en het vak / de vakken waarop het profielwerkstuk betrekking heeft, dan wel het onderwerp of de titel van het sectorwerkstuk en de beoordeling daarvan.

Artikel 16 Certificaat

Aan een kandidaat die een staatsexamen heeft gedaan en is afgewezen en aan een kandidaat die deelstaatsexamen heeft gedaan, wordt per schoolsoort één certificaat uitgereikt voor, voorzover van toepassing,

- a. het vak of de vakken waarvoor hij een eindcijfer 6 of meer heeft behaald,
- b. voor het vwo en het havo het vak of de vakken en het onderwerp of de titel van het profielwerkstuk indien hij hiervoor het eindcijfer 6 of meer heeft behaald en
- c. voor het vmbo het thema van het sectorwerkstuk, indien dit beoordeeld is met «goed» of «voldoende», met dien verstande dat indien een examen in een vak dat op een certificaat voorkomt uit meerdere onderdelen bestaat, alle onderdelen in hetzelfde jaar dienen te zijn afgelegd.

Artikel 17 Ontheffingen/vrijstellingen

1. Op basis van een diploma of getuigschrift, niet zijnde een diploma of certificaat vwo, havo, vmbo en mavo kan een kandidaat een verzoek om ontheffing voor één of meer vakken indienen.
2. Een verzoek om ontheffing voor één of meer vakken zoals bedoeld in lid 1, dient voor 1 januari van het kalenderjaar waarin men examen wil afleggen, te worden ingediend. Als het College voor examens positief beslist, wordt aan de kandidaat een 'Bewijs van ontheffing' uitgereikt.

3. Vrijstelling van rechtswege op basis van certificaten en cijferlijsten vwo, havo, vmbo en mavo is geregeld in de vrijstellings- en overgangsregeling aanpassing profielen vwo-havo 2007.

4. Een kandidaat die in het bezit is van een havo-diploma, heeft op grond daarvan ontheffing voor de volgende vakken van het gemeenschappelijk deel van het vwo: maatschappijleer en algemene Natuurwetenschappen

Artikel 18 Bewaren van schriftelijke examenwerk

Het schriftelijk examenwerk en de protocollen van de mondelinge examens worden gedurende ten minste zes maanden na afloop van het examen bewaard. Een kandidaat kan omtrent zijn werk gedurende genoemde periode van zes maanden inlichtingen inwinnen bij het College voor examens

Artikel 19 Aansprakelijkheid

1. Medewerkers aangesteld door het ministerie van OCW of benoemd door het College voor examens zijn nimmer aansprakelijk voor schade en/of letsel van de kandidaat en derden veroorzaakt tijdens een examenonderdeel van het staatsexamen, behalve als er sprake is van grove schuld of nalatigheid.

2. De kandidaat vrijwaart de in lid 1 bedoelde medewerkers tegen aanspraken van derden ter zake van schade en/of letsel veroorzaakt tijdens een examenonderdeel van het staatsexamen, behalve als er sprake is van grove schuld of nalatigheid.

Artikel 20 Gevallen onvoorzien

In alle gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist, namens het College voor examens, de manager staatsexamens VO.

Bijlage: Eindexamen vmbo TL

1. Het gemeenschappelijk deel

Onafhankelijk van de gekozen sector zijn de volgende gemeenschappelijke vakken verplicht:

- Nederlandse taal,
- Engelse taal,
- Maatschappijleer 1 (gemeenschappelijk deel).

2. Het sectordeel

Er kan gekozen worden uit vier verschillende sectoren, elk met verschillende verplichte vakken

a. sector Techniek

- wiskunde
- natuur- en scheikunde 1

b. sector Zorg en welzijn

- biologie
- één van de vakken: wiskunde, maatschappijleer 2, geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde

c. sector Economie

- economie
- één van de vakken: Franse taal, Duitse taal, wiskunde .

d. • sector Landbouw

- wiskunde
- één van de vakken: biologie, natuur- en scheikunde 1

3. Het vrije deel

Twee algemene vakken, te kiezen uit (voor zover deze vakken geen onderdeel zijn van het sectorgebonden deel):

- talen: Fries, Frans, Duits, Spaans, Turks, Arabisch*);
- maatschappijvakken: economie, aardrijkskunde, geschiedenis en staatsinrichting, maatschappijleer 2;
- exacte vakken: wiskunde, natuur- en scheikunde 1, natuur- en scheikunde 2, biologie;
- beeldende vakken 2: handenarbeid, tekenen, textiele werkvormen **);
- muziek.

*) Het sectordeel en het vrije deel moeten tezamen tenminste twee vakken omvatten die geen moderne vreemde taal zijn.

**) Van de vakken handenarbeid, tekenen en textiele werkvormen kan er slechts één bij de uitslagbepaling betrokken worden.

Sectorwerkstuk

Elke examenkandidaat dient een sectorwerkstuk in te leveren en te presenteren. Voor het verwerven van een diploma dient hiervoor de beoordeling voldoende of goed te worden verkregen.

Opmerking:

Voor de examenprogramma's wordt verwezen naar de vakinformatie.